

SAYI:35 | AYLIK EDEBİYAT KÜLTÜR VE SANAT DERGİSİ | TEMMUZ 2023

KÜPEŞTE

K A L E M E V E K İ T A B A T U T U N A N L A R A

BAŞLARKEN

Hayatı uzun bir cümle olarak kabul edelim. Ve öğelerine ayıralım. Kadın, bu uzun tümcenin çoğunlukla gizli öznesi görevindedir. Eşrefi mahlukat olan insanı doğuran; çalışan, üreten; şiddete maruz kalan; eş anne, evlat olan; kıymeti bilinen ellerde çiçek açan kadın. Onlarca fiili gerçekleştirse de toplum içinde çoğu zaman pek fark edilmez. Hatta hem ülkemizde hem de dünyada kadınlarla ilgili üzücü haberleri duymadığımız gün, yok denecek kadar az. Senede bir gün kutlanan Dünya Kadınlar Günü, gizli özne kadının değerini hatırlatsa da yeterli olmamaktadır. Elbette amacım feministçe bir duruş sergilemek değil. Hak ettiği saygınlığı bir nebze de olsa dile getirmek. Ayrıca kadına en büyük kıymeti verecek olan yine hemcinsleri olduğunun da altını çizmek isterim.

Küpeşte dergi olarak bu ay, farkındalık oluşturmaya adına "Kadın" konusunu işlemek istedik. Temennimiz kadının, kurulan her cümlede gizli özneliğinden özneliğe terfi etmesidir. Hak ettiği özeni gösteren, çiçek açmasını sağlayan herkese teşekkürlerimizi sunuyoruz. Ayrıca bu ay kıymetli şair, yazar Ayşe Altıntaş ile olan söyleşimizin Küpeşte'de olduğunu hatırlatarak yeni sayımızı takdim ediyoruz. Ağustos sayımızda görüşmek dileğiyle.

Hepimizi derinden sarsan, Kahramanmaraş merkezli depremde etkilenen kardeşlerimizi unutmadık! Unutmayalım!

KÜPEŞTE

Kaleme ve Kitaba Tutunanlara

GENEL YAYIN YÖNETMENİ

Hanife Artar Yalçın

YAZI İŞLERİ SORUMLUSU

Reyhan Karakabak Yılmaz

EDİTÖRLER

Demet Yıldız

Reyhan Karakabak Yılmaz

Esmâ Beyza Güleç

Hanife Artar Yalçın

YAZARLAR

Esmâ Beyza Güleç

Fatma Zehra Boyalı

Demet Yıldız

Hanife Artar Yalçın

Mehmet Reşat Aslan

Ezgi Ateş Toprak

Serpil Özlem Uçar

MİSAFİR YAZARLAR

Ömer Aktı

Melike Yaşar

Esin Alçiçek

Esra Sönmez

GRAFİK VE MİZANPAJ

Fatma Zehra Boyalı

Fatma Nur Özdemir

SOSYAL MEDYA

Hanife Artar Yalçın

Hanife Artar Yalçın

Dergimizde yayımlanan yazıların sorumluluğu yazarlara aittir.

ESKİ TÜRKLERDE KADINA BAKIŞ

MELİKE YAŞAR

Kadın kelimesi, eski Türklerde kağanın eşi ya da kadın hükümdar anlamında kullanılan “khatun” kelimesinden türetilmiş, “hatun” ve “kadın” kelimesine dönüşerek günümüze kadar gelmiştir. “Hanım” kelimesinin geçmişi hoş bir rivayete dayanır: Cengiz Han, tüm hanlarını toplayıp geleneğe göre kendisini takdim ettikten sonra yanındaki eşi Börte Hatun’u da şu sözlerle tanıtır. “Ben sizin Hanınızım o da benim Hanımdır.” Şu inceliğe, eşe gösterilen kıymete bakar mısınız?

“Hanım” sözcüğünün bu dönemden geldiği söylenir. Kullanımı eski Türk’lere kadar dayanan hanım sözünün üzerinden Türk’lerin kadına verdiği değerden biraz bahsedelim.

Türk’lerde kadın; birleştirici, eşine destek olan, koruyucu, dostluk ve barışın temininde rolü oynayan bireydir. Sosyal hayatın içindedir. Ata binip ok atar, at üstünde savaşır, güreş gibi ağır sporlarda bile yer alırdı. Törenlerde Hatun; Hakan’ın yanında oturur, siyasî ve idarî alandaki görüşlerini beyan ederdi. Devlet yönetimiyle ilgili kararlar Hatun onaylamazsa geçersiz sayılırdı. Donanımı ve birikimi olan konularda kadının söz hakkı vardı, yetkinliği kabul görürdü. Hatta Hakan’ın emirnâmelerindeki ifadenin “Hakan ve Hatun buyuruyor” şeklinde olması gerekirdi. Günümüzde, toplumun öznelerinden biri olan kadının hak ettiği yeri alması için olumlu adımlar atılırken kadın olgusu, nesneleştirilme tehlikesiyle de karşı karşıya kalmaktadır.

Türk’lerin İslamiyet’i kabul etmesindeki etkenlerden biri de Allah’ın insana verdiği değerdir. Kadın erkek, yaşlı genç, özgür köle, fark etmeksizin toplumda hangi statüde olursa olsun insan erdemleriyle saygın ve değerli hale gelir. İnsanın kendine ve topluma karşı sorumluluğunu yerine getirmesi en önemli ölçüdür. Ne sınıf ne cinsiyet ne ırk ne de dil farkı insanın değerini azaltmaz ya da yükseltmez. Hz. Muhammed’in (s.a.v.) “Sizin kadınlarınız üzerinde hakkınız olduğu gibi kadınlarınızın da sizin üzerinizde hakkı vardır,” hadis-i şerifi, Veda Haccı’ndaki insanî değerlerin kapısını açan pek çok anahtar öğütlerden biridir.

Sonuç olarak şunu diyebilirim ki Türk kadını ta o zamanlarda bile aktif olarak sosyal hayata katılmış, faaliyet alanı eviyle sınırlı kalmamıştır. Aile içinde, boşanma, miras, mülkiyet gibi hukukî konularda da görüşü dikkate alınmış, özel haklarına saygı gösterilmiştir. Yani kadın kendini ifade edebilen, haklarını kullanabilen, evinde, ocağında anaerkil anlayışla yaşayan değerli bir bireydir. Kadınlarımızın o dönemde olduğu gibi günümüzde de aynı özeni, değeri hak ettiğini düşünüyorum. İnşallah bu değer hak edilmiş şekilde verilecektir.

Kaynakça:

1) www.buhaber.com

2) AÇIL, Okan , İlk Türk Devletlerinde Kadın Algısı ve Kadın Hakları, RTE Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi, s. 63-72

İLK MİLYARDER YAZAR VE KÜÇÜK ANAHTARI

FATMA ZEHRA BOYALI

Çok değil, günümüzden yirmi ya da otuz yıl önce henüz internetin getirdiği hıza erişmemişken, yazarlık mesleği yazara şöhreti ve maddi gücü bu ölçüde sunmuyordu. En azından henüz hayattayken... Bu ölçüde derken örnek verirsem daha açıklayıcı olacağını sanıyorum. Joanne Kathleen Rowling sayılı kadın milyarderden biri. Üstelik milyar dolarlık serveti olan ilk yazar.

Rowling'in hikayesi ise şöyle; 31 Temmuz 1965'te İngiltere'nin küçük bir kasabası olan Yate'de doğdu. Babası uçak mühendisi, annesi ise Rowling'in öğrencisi olduğu bir okulda kimya teknisyeniydi. Aslında tek adı Joanne. Kathleen adı ise babaannesinin ve sonradan yayıncının ricasıyla ekleniyor. Kadın yazarın okunmama riskine karşı Tolkien'i andıran bir isimle tedbir alıyor yayıncı. Küçük yaşlarda kitaplarla çevrili dünyasında yazmaya başlıyor. 18 yaşında Exeter Üniversitesi'ne gidiyor. Burada Fransızca eğitimi alırken klasiklere ve Latinceye olan ilgisi artıyor ve tam bir kitap kurduna dönüşüyor. Mezun olunca Uluslararası Af Örgütünde işe başlıyor. 1990 yılında bir tren yolculuğu sırasında aklına "sihirbazlık okuluna giden gencin hikayesi" fikri geliyor. Varır varmaz yazmaya başlıyor. 5 yıl boyunca Harry Potter'ın yedi kitabını birden tasarlıyor. Bu sırada annesini kaybediyor ve yaşadığı duygusal anlar ilk kitaba da yansıyor. Romanı üzerinde çalışmaya devam ederken İngilizce öğretmenliği yapmak üzere Portekiz'e taşınıyor. 1992 yılında evleniyor ve 1993 yılında kızı Jesika doğuyor. 90'ların ortasında Edinburgh'da öğretmenliğe devam ederken el yazısıyla romanını tamamlıyor. Dosyayı bir ajansa gönderiyor ve ajans bu dosyayı tam 12 yayınevine ulaştırıyor ancak hepsi tarafından reddediliyor. Sonra Londra merkezli yayınevi, dosyaya talip oluyor çünkü editör dosyayı okuması için patronun 8 yaşındaki kızına veriyor ve kısa sürede kitabı bitiren bu kız yeni bölümleri istiyor. Bir rivayete göre ilk basımı sadece 1000 adetti. Kısa süre içindeyse kitap çok satanlar listesine giriyor. Harry Potter serisi bugün 80'den fazla dile çevirilmiş ve dünya çapında 500 milyon adetten fazla satmıştır. Son kitabı Ölüm Yadigârları ise piyasaya çıktığında 24 saat içinde 15 milyon kopya sattı. Rowling'in bu başarısı sadece edebiyat dergilerinin değil ekonomi dergilerinin de konusu olmuştu. Forbes dergisinde yayınlanan bir makalede Rowling için şöyle deniyordu: "Joanne Kathleen Rowling dahi, tüylü büyücünün sahip olduğu gücü hayal bile edemezdi. Harry Potter'ın sihirli değneği Rowling'i bir milyardere dönüştürdü."

İtiraf etmeliyim ki bu hikâyeyi okuduğumda aklımda ilk beliren şey "nasip" oldu. Meseleye sadece kaderci yaklaşp hafife alamayız elbette. Ortada okur yazarlıkla geçirilmiş bir ömür, derin bir hayal gücü ve çokça emek var fakat bunlardan daha fazlası olan niceleri çevremizde ve biz kulak kabartmadığımızdan, anlamaya çalışmadığımızdan isimleri sadece mezar taşında ve birkaç seveninin zihninde kalıp gidecek. Kadınlar olarak bir şeyi anlatırken ve paylaşıırken çoğu zaman araya kendi deneyimimizi yaşamışlıklarımızı ifade etmeye çok meyilliyiz. Bu sadece benim kanaatim değil erkek beyni ve kadın beyni farklılıklarını araştıran çalışmalar da bunu söylüyor. Yani hikâyesi, hayalleri olan bir kadın anlatmaya başladığında bir diğeri çoktan kendi hikayesini anlatmaya ve deneyimini aktarmaya başlamış oluyor. Sanırım bunun farkında olup biraz da olsa cevap vermeye çalışarak değil de gerçekten anlamaya çalışarak dinlemek bize nice hikayelerin sihirli değneklerini gösterecek. Çoğu şeyin maddi değer ile ölçüldüğü zamanlardan geçsek de biliyoruz ki anladığımız her şey ilmimizi artıracak ve kendi anlam arayışımızda bize rehberlik edecek. Bunun için para gözlüğüyle bakan 12 yayınevi olmaktansa masum bir kız çocuğu duruluğunda olmak da çok kapının anahtarı olabilir.

Kaynak: Arka Kapak dergisi 35.sayı "Mitolojiyi endüstriye dönüştüren modern büyücü"
Erkan Şimşek yazısı

İLK MÜ'MİN, İLK TALEBE VE EN HAYIRLI KADIN HZ. HATİCE

DEMET YILDIZ

Güçlü, kendinden emin, çalışkan, içtimaî hayatta aktif olan güzel Hatice...

25 yıllık hayat arkadaşının can yoldaşı, sığınağı, teselli kaynağı huzur otağı Hatice...

O zamanlar ahlakına hayran kalıp Habîb-i Zîşan Hz. Muhammed (s.a.v.) ile evlenme isteğini cesaretle belirten göz aydınlığı olan eş Hatice...

Sevgililer sevgilisi Hira'da o dehşet günü yaşadığında, ilk sana koşup korkusunu anlattığında ellerini mübarek yüzüne sürüp beyini teskin eden sekînet veren Hatice...

Kimse ona inanmazken bizlere örnek olacak şekilde eşinin yanında olup onu öyle kucaklayıp sevgili eşine cemaat olan, ilk namazı sevgili beyiyle kılan imanlı Hatice.

Peygamberimizden ilk iman dersini alıp varını yoğunu cömertçe harcayıp boykot zamanı hasta düşen fedakâr Hatice...

Kıymetli yavrularıyla, var gücüyle imana hizmet için bir ân bile sevgililer sevgilisinin yamacından ayrılmayan iman bekçisi Hatice...

Seni anlatmaya ne kelimeler ne edebimiz yeter.Asr-ı Saadet'in en şahsiyetli, güçlü kadını olarak biz hanımlara ne çok mesaj verdin güzel anamız. Her ne şart olursa olsun merhametli olmayı, kanaat etmeyi, sevmeyi, seilmeyi, varını yoğunu din uğruna feda etme cömertliğini göstererek nasıl mert bir kadın olunacağını yaşayarak anlattın bizlere. Eşiyle omuz omuza yürümenin iman yoldaşlığının, sosyal hayatın içinde dik duruşun, çıkarsız sevginin ilk örneği sendin Hatice...

Nefse ağır geldiği durumların olduğu şu zamanda, evlilik ilişkisinde bile çıkarların önce geldiği ahir zamanda, inşallah senin zerrenin zerresi olmaya razıyız güzel Hz. Hatice. Sevgililer sevgilisinin ilk göz ağrısı ve asla unutamadığı vefakâr eşi... Rabbim seni örnek alıp yuvalarını göz aydınlığı eden eşler olmayı bizlere nasip etsin. Selam olsun sevgililer sevgilisine, selam olsun müminlerin güzel, fedakâr, cömert annesi Hz. Hatice'ye.

KADIN

MEHMET REŞAT ASLAN

Beyaz bir kağıdın üzerine dökülen mürekkeptir kadın
Bazen fevkalade bir resim
Bazen de müstesna bir şiirdir kadın
Bulutların kışkandığı
Yeryüzüne düşen yağmur hüznüdür kadın
Aşık maşuk ötesinde bir yer
Aşkın ta kendisidir kadın
Kadın elinin değmesidir bu ulvi eserler
Medeniyetin banisidir kadın
Ellerinde ihya oluyor bir çocuk bir toplum
İnsanın özüdür kadın

YAKILMIŞ ŞİİRLER ANITI

ESRA SÖNMEZ

On sene önce bitirdiğim okulun bahçesinde, Makara Kafe'nin önünde arkadaşlarımla yeniden buluştum. “Ben hiç evlenmeyeceğim,” diyen Nil; eşi ve iki çocuğu ile gelmiş, bizimle tanıştıktan sonra aramızdan ayrılan eşi için çok güzel söylemlerde bulundu. İçten bir tebessümle dinledim onu. Öğrencilik yıllarında yazmaya sevdalanan Turgut, son zamanlarda neler yaptığını anlattı kısaca. Şimdilerde yabancı dillere çevrilen kitabından hepimize birer tane hediye etti. Hepsini tek tek imzaladığını söyledi. Aynı içten tebessümü, Turgut'un bana uzattığı kitabı alırken de gösterdim.

Seren için de aynı şeyi yaptığımı söyleyebilirim. Okula her gün özene bezene gelir, kendisine abartılı gözlerle bakanlara aldırmazdı. Şimdiyse Seren, marifetli elleriyle tuttuğu fırçasıyla harikalar yaratan bir ressam, onlar da sergilerinin vazgeçilmez misafirleri olmuşlardı. Kahvesini yudumlarken bize projesini anlattı. Gönüllü gençlerle yapacağı çöp kutularını dönüştürme projesi. “Düşünsenize,” derken sesindeki heyecanı işitebiliyordum. “...o boyası solmuş, paslı konteynerler yerine, capcanlı renklerle boyanmış, çiçekli, çeşit çeşit desenli başka kutular olduğunu. İnsanlar dışarıdan bakınca onların çöp kutusu olduğunu anlayamayacaklar bile! Her sokağın başında böyle bir renk cümbüşü olsa, herkesin hoşuna gitmez mi sizce? İçindekileri dönüştüremesek de dışındaki kirliliğe maruz kalmayız en azından.” Hayatta da kendini yargılayan herkese aynı projeyi uygulamıştı aslında Seren. O zamanlar elinde fırçası olmasa da dilinde fikirleri vardı. Ancak insanlar değişmek istemiyorlardı. Daha güzel ve renkli bir değişime hazır değillerdi belki de.Üzerlerine atılan her kat boyayı kusmuşlardı önyargılarını kusar gibi. Seren de insanlardansa çöp kutularında daha çok işe yarar ümidiyle projesinin böyle evrilmesi için elinden geleni yapıyordu.

Sohbetimiz devam ederken kahvelerimizi tazeledik. Sadece Turgut çay içiyordu. Yazar bünyesine sert kaçırıyormuş kahve, öyle demişti. Bir fincan kahve yerine, günde üç kupa çay ve yanında ilhamına bandırdığı bisküvileri ona yetiyormuş. Bir hayli zaman geçtikten sonra, grubumuzdan bir kişinin eksik olduğunu fark ettik. İlk soran Nil oldu: “Hakan nerede?”

”Bu soru üzerine masada gerilen ve Hakan’ı merak etmeyen yalnız bendim. Sahiden gelmesine gerek var mıydı? Biraz daha sohbet ettikten sonra hâlâ gelmemiş olursa yavaştan kalkarız, dedik. Sonuçta Nil'in çocukları ve bir eşi, Turgut'un buradan sonra gideceği bir ofisi ve Seren'in de evde kendisini sabırsızlıkla bekleyen patili bir dostu vardı. Peki ya benim neyim vardı? Arkadaşlarım biyologluğun nasıl gittiğini sorduklarında üstünkörü cevaplarla yanıtlamıştım onları. Bilim insanı olmanın ne kadar zor ve yorucu olduğunu tahmin edebiliyorlarmış. Öyleydi. Sohbet konudan konuya atlarken ben, tüm geceyi tüplerimin başında geçirdiğimden konuşulanlara pek odaklanamıyordum. Yorgunlukla savaşmak için piyano çaldığım, şiir yazdığım günleri hatırladım.

Ve sanatın ardı sıra getirdiği melankoliden kaçmak için sanatı terk ettiğim zamanları... Fakat sonuç beklediğimden de kötü olmuştu. Melankoliden kaçarken cebimdeki huzurumu da düşürmüştüm kısacası. Kafenin açılan kapısıyla düşüncelerim bölündü. Gelen Hakan'dı. Bir bir selamlaştık onunla. Senelerin kendisini hiç değiştirmediklerinden dem vurdu arkadaşlarım. Sandalyemin üzerine gergince kaykıldım. Yarım kalan sohbetlerine dalmakta gecikmeyen arkadaşlarımın arasından Hakan, bana döndü ve sordu. "Sen nasılsın Deniz?" Kısa bir sessizliğin ardından kayıtsızca diğerlerine verdiğim cevapları sıraladım. Hakan, anlattıklarımı kayda değer bulmamış olacak ki sözüm biter bitmez dikkatini başka yöne verdi. İşte bu yüzden diğer arkadaşlarımı sever ama Hakan'dan hiç haz etmezdim. Kalabalığın içinde sözleri ciddi olmazdı ama baş başa kaldığınızda adeta pasif bir zorbaydı. Şimdi de eve aldığı yeni piyanosunun kuyruğundan ve bir sonraki konserinden bahsederken onu piyano ile tanıştırdığım günden nefret ettim. Neyse ki ona şiirlerimden hiç bahsetmemiştim.

Akşama doğru kafenin içi iyiden iyiye karardı. Boş çay bardaklarını ve dibinde bir yudumluk soğumuş kahvelerin kaldığı fincanları masada bırakıp, sohbete devam ederek toparlanmaya başladık. Kapının zilini şingirdatarak kafeden çıktık. Üç arkadaşım ile tek tek vedalaştım. Nil, otoparkta kendisini bekleyen ailesinin yanına, Turgut ve Seren de taksi durağına gittiler. Yürümeye karar veren bense, zoraki dâvetime karşın peşime takılan Hakan'la yola koyuldum. Yağmurdan ıslanmış sokakları bir bir geçerken havadan sudan konularla bile geçmeyen sohbetimizin ortasında, Hakan birden durdu ve sordu: "Pianoyu neden bıraktın?" Ona, "Sence?" dercesine baktım. Gözümün önünde birlikte gittiğimiz piyano kursu ve tuşlara olan tutkum belirdi. "Benden de iyi çalışıyordun oysa," diye ekledi, pianoyu ona benim öğrettiğimi unutmuş gibi. Ayrıca... Neden mi? Gerçekten ciddi miydi? Severek çaldığım enstrümanıma ne anlam yüklediğimi biliyor olduğu hâlde duygularıma saygı duymazken ve piyanomu çalarken Chopin'in Nocturna'sına gizlediğim aşkıma Turgut'a anlatırken ne kadar ciddiye yine öyleydi sanırım! Turgut'a yaptığım gizli serenadımı deşifre ettikten sonra nasıl onunla eskisi gibi olabilirdim?

Hakan'la arama mesafe koysam da yaptığının bedeli olan içimdeki bu huzursuzluğu bir türlü uzaklaştıramıyordum. Çalmak da yazmak da Turgut'a çıkıyordu hep. Daha doğrusu Turgutsuzluğa... Ben de piyanomu ikinci elden iyi bir fiyata sattım ve tüm kira borcumu kapattım. Şiirlerimin tümünü yaktım. Dumandan şikayetçi komşum yüzünden ev sahibi tarafından evden atıldım. İki ay yurttta kaldım ve anladım ki kültür kaplarımda üreyen bakteriler ve deney tüplerimden başka hiçbir şeyim kalmamış.

Hakan'ın cebinden çıkartıp bana uzattığı şey düşüncelerimi bölerken, "Konserime gel. Birlikte çalalım," dedi. Soğuk, kuru bir teşekkürle bileti aldım. Yollarımız ayrıldı. Ben sokağın köşesinden dönüp panjurlu evler arasında uzaklaşırken Hakan'ı ardımda bıraktım. Karşıma çıkan ve muhtemelen Seren'in elleriyle dönüşecek ilk konteynıra kırıştırdığım bileti attım. O an Turgut'un kitaptaki notunu okumadığımı hatırladım. Yürürken çıkarttım kitabı paltomun iç cebinden. Kapağını açtım. O güzel el yazısıyla şunları ilıştırmıştı en baştaki boş beyaz sayfaya: "Yaktığın şiirlerin anısına, bu sayfalarda bir çiçek kurut. Ve huzuru cebinde taşıma Deniz, çalan çok olur. Ne yap ne et onu kalbinde yahut dilerse bu kitapta tut. Sevgilerle, Turgut."

SEVERDİ

ÖMER AKTI

Severdi, diyor hem de bir yanı yarım kalsa bile
Bekliyor olacağını bilse hasret kapısında
Yine de vazgeçmeyecek kadar severdi.
Ayrılık ateş olup yaksa kavursa, vazgeçmez severdi diyor.
Sevmek her zaman mutlu olmak değildi ki
Sevmek o yokken bile acısıyla güzelleşmekti diyor.
Acı, gece siyahı da olsa o mavimsi gökyüzüne aşık gibi severdi, severdi o siyahı.
Yağmur tanelerini saymaya gücüm yetmedi hiçbir zaman ama gözyaşlarımı
kimselerden saklayamadım.
Gölgenden bile kıskanırken, yar olmadan en güzel düşlerime yara oldun...

TÜRK EDEBİYATI'NDA KADIN HAKLARINI SAVUNAN BİR ERKEK YAZAR: AHMET MİTHAT EFENDİ

DR. ESİN ALÇİÇEK

19. asırda Osmanlı Devleti'nde bir medeniyet değıştirme hareketi olan Tanzimat'la birlikte yaşanan yenilikler ve gelişmeler kadına bakış da etkilemiş, toplumda kadının durumunu ele alan eserler yazılmıştır. Kadınlarla ilgili hemen her meseleyi çok sayıda eserinde işleyen Ahmet Mithat Efendi, bu bakımdan dikkate değer bir yazarımızdır. “Yüz beygir gücünde yazı makinesi” unvanına sahip Ahmet Mithat'ın konuyla ilgili yazdıklarının hepsini burada açıklamak mümkün olmadığı için kısaca bilgi vermeye çalışacağız.

Ahmet Mithat, toplumda kadın ve erkeğin eşit haklara sahip olduğunu savunur. Ona göre bir şey toplumun kurallarına uygun değilse bu durum kadın için de erkek için de aynı ölçüde geçerlidir. “Cemiyet-i medeniyenin yaridan çok a'zâsını”[1] teşkil eden kadının durumunun iyileştirilmesi gerekmektedir. Toplumun medeniyet yolunda ilerlemesi için kadının tetikleyici bir güç olduğunu düşünen Ahmet Mithat, kadın yükseldikçe erkeğin de yükselmek için çabalayacağını söyler. Bu nedenle kadınlar okumalı ve sosyal hayatın her alanında var olmalıdır. Toplumun ilerleme sürecinde kadınların eğitimi ihmal edilirse yapılacak olan işler eksik kalacaktır. Kadın cehalet yüzünden zor durumlara düşer ve erkekler tarafından kolay kandırılabilir. Mihnetkeşan ve Henüz On Yedi yaşında romanlarında düşmüş kadınların acınası hallerini ele alan yazar, içinde bulundukları durumdan dolayı o kadınları suçlamaz. Onların bu duruma düşmelerinin sebepleri cehalet, fakirlik, kendilerini geçindirecek bir mesleğe sahip olamamaları ve bir erkek tarafından kandırılmalarıdır. Kadının okumasını ve meslek sahibi olmasını savunan Ahmet Mithat, eserlerinde bunun ilk örneklerini de vermiştir. Felsefe-i Zenan hikâyesinde Zekiye Hanım'ın öğretmen olarak para kazanması edebiyatımızda ilk örneği teşkil eder. Tanpınar “Çalıkuşu'ndaki Feride'den evvel biz Zekiye Hanım'ı görürüz.”[2] diyerek bu gerçeğe dikkat çeker. Ahmet Mithat; Fatma Aliye Hanım'a yazdığı bir mektupta da kadınların doktorluktan avukatlığa, ressamlıktan yazarlığa kadar çeşitli mesleklerde çalışmaları için iyi eğitim almaları gerektiğinden söz eder.[3] İçinde bulunduğu dönemde erkeklerin kadınlara karşı yanlış bir bakış açısına sahip olmalarından dolayı kadının iş hayatında rahatça yer alamamasını eleştirir. Ona göre kadın ve erkek “kalem arkadaşı”, iş arkadaşı olabilir, bu normaldir, gün gelip kadınlar erkeklerle birlikte matbuat alanında çalışacaktır.

Fatma Aliye, Makbule Leman gibi o dönemin bazı kadın yazarlarıyla görüşmüş, mektuplaşmış, onları yazmaya teşvik etmiştir. Fatma Aliye ile birlikte Hayal ve Hakikat adlı romanı yazdığı gibi onun biyografisini de kaleme almıştır. Ayrıca kadın yazarların eserlerini Tercüman-ı Hakikat gazetesinde yayımlamış, onları yazmaları konusunda cesaretlendirmiştir.[1] Kısacası o, kadın ve erkeğin iş arkadaşı olabileceği, aynı konular üzerine fikir alışverişinde bulunabileceği düşüncesini bizzat uygulayarak o günkü topluma göstermiştir.

“Osmanlı kadını olacak bir kızın okuyup yazmasını ve dinini ve milletinin tarihini ...”[2] öğrenmesi gerektiğini söyleyen Ahmet Mithat’a göre Osmanlı kadını kendi milletine, dinine yabancı olmamak şartıyla Avrupaî eğitim almalıdır.

Ahmet Mithat, hem görücü usulü evliliğe[3] hem de kızların küçük yaşta evlendirilmesine karşıdır. Esaret, Gençlik, Teehhül, Mihnetkeşan, Hikmet-i Peder gibi hikâye ve romanlarında bunu dile getirir. Evliliğin sorumluluklarını idrak etmemiş erkeklerin de evlenmemesini söyler. Sadece gönlünün istediğine kavuşmak arzusuyla evlenmeyi düşünen erkekleri eleştirir. Ona göre “Bir koca, kendi bahtiyarlığını hanesi haricindeki yerlerde”[4] aramamalı, kadına sevgi dolu, mutlu, güvenilir bir yuva sunmalıdır. Ailenin sağlam ve mutlu olması konusunda sorumluluğu erkeğe yükler. Boşanmada da kadını değil erkeği sorumlu tutan Ahmet Mithat’a göre erkeklerin sorumsuz ve yanlış davranışları boşanmalara ve kadınların zor durumlara düşmesine sebep olur. Özellikle Hikmet-i Peder adlı eseri onun bu düşüncelerini işlemesi bakımından dikkat çeker. Felsefe-i Zenan adlı eserinde de bir kadının bakış açısıyla kurguladığı olay o günkü evlilik kurumunda kadının ezilmesine, kadının eğitim görmesinin önemine güzel bir örnektir.

Sonuç olarak Ahmet Mithat, toplumda kadının önemli bir yeri olduğunu ve ona hak ettiği değerin verilmesiyle toplumun yükseleceğini savunan bir yazarımızdır.

[1] Ahmet Mithat Efendi, Fazıl ve Feylesof Kızım Fatma Aliye’ye Mektuplar, (Haz. F. Samime İncoğlu-Zeynep Süslü Berktaş), Klasik Yay., İstanbul, 2011, s.223.

[2] Ahmet Hamdi Tanpınar, On Dokuzuncu Asır Türk Edebiyatı Tarihi, Dergâh Yayınları, İstanbul, 2015, s. 456.

[3] Ahmet Mithat Efendi, Fazıl ve Feylesof Kızım Fatma Aliye’ye Mektuplar, (Haz. F. Samime İncoğlu-Zeynep Süslü Berktaş), Klasik Yay., İstanbul, s.222, 223.

[4] Ahmet Mithat Efendi, Fazıl ve Feylesof Kızım Fatma Aliye’ye Mektuplar, s. 69.

[5] Olga Lebedeva veya bilinen Türkçe takma adıyla Gülnar Hanım (d. 1854, Kazan), Rus tercüman, dilbilimci ve oryantalist. St Petersburg'da Şarkiyat Cemiyeti'nin kurucusuydu. Ayrıntılı bilgi için bk. Ömer Faruk Akün, “Gülnar Hanım”, TDV İslâm Ansiklopedisi, C.14, İstanbul, 1996, ss. 243-248.

[6] Ahmet Mithat’ın yazma konusunda kendilerini cesaretlendirdiği kadın yazarlar hakkında bk. Sema Uğurcan, “Ahmet Mithat Efendi ve Elinden Tuttukları”, Merhaba Ey Muharrir Ahmet Mithat Üzerine Eleştirel Yazılar, (Haz. Nüket Esen-Erol Köroğlu), Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi, İstanbul, 2006, ss. 299-306.

[7] Ahmet Mithat Efendi, “Bahtiyarlık”, Letaif-i Rivayat, (Haz. Fazıl Gökçek – Sabahattin Çağın), Çağrı Yayınları, İstanbul, 2001, s. 313, 314.

[8] Ahmet Mithat Efendi Menfa’da eşi Servet Hanım’ı kendisi görerek evlenmiştir. Bkz. Ahmet Midhat Efendi, Menfa, Sürgün Anıları, (Yay. Haz. Handan İnci), Kapı Yayınları, İstanbul, 2013, s. 16.

[9] Ahmet Mithat Efendi, Peder Olmak Sanatı, s. 67.

SAZIMDAN DÖKÜLEN MÂNİLER

EZGİ ATEŞ TOPRAK

Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde, Allah'ın günlerinden birinde, hikâyeci bir hoca gelmiş peri sarayının içine. Peri çocukları üşüşünce çevresine, oturtmuş hepsini hilal şeklinde. Geçmiş tam ortaya alıp sazını eline, başlamış mânili bir masal söylemeye...

Bir varmış bir yokmuş... Hem varmış hem yokmuş... Her masal biraz gerçek, her gerçek biraz masalmış... Yıllar yıllar önce, ben deyim yarım asır, siz deyin bir asır önce; alın yazısının aksine, güzelliği dillere destan bir kız yaşarmış. On beş on altı yaşlarında ya var ya yokmuş ama acısı çokmuş. Ana-baba sevgisinden mahrum, yaşlı nenesiyle yaşarmış. Yaşıtları ipek fistan giyerken, kendisi inek sağıp koyun, keçi otlatır; hayvanların sütlerini satarak geçimlerini sağlarmış. Derme çatma bir kulübede, Allah ne verdiyse şükredip fakir bir hayat yaşarmış. Ama siz benim fakir dediğime bakmayın. Kalbini dünyaya kaptıran insan için fakirlik parasızlıkla eş değerken, kalbini Hakk'a kaptıran içinse fakirlik, sevgisizliktir.

Doğmadan babasız, doğar doğmaz da anasız kalan bu gariban kız da tüm fakirliğine rağmen, aslında çok zenginmiş. Yüreği hiçbir insanda var olamayacak kadar sevgi doluymuş. Elleri sanki sihirliymiş, dokunduğu her şeye can gelirmiş. Bahçedeki çiçekleri sevse çiçekler bir sürü filiz verir, kuru bahçe çiçek tarhına dönermiş. Ektiği sebze fidelerinin üzerinde ellerini gezdirse tarla bereketlenir, bire yedi verirmiş. Koyun, keçi ve ineklerinin tüylerini okşasa hayvanların memeleri sütle dolar, sağdığı sütleri koyacak kap yetiştiremezmiş.

Anne karnındayken yetim, nefes aldığı ilk anda da öksüz kalan bu zavallı kıza, kaderinin cilvesini devamlı hatırlatsın diye midir bilinmez, "Bikes" adını vermişler. "Bikes aşağı, Bikes yukarı..." Her işe koşan bu biçare, yine günlerden bir gün nenesinin ve kendisinin karnını doyurabilmek için ahırda süt sağıyormuş. Sonra da süt kovalarını, sütleri toplayıp dağıtan Osman Amca'ya verecekmiş. Osman Amca; her gün aynı saatte uğrar, süt kovalarını alır, kaç kova aldıysa o kadar edecek parayı kızın eline sayarmış. Bikes, işini yeni bitirmiş ellerini temizlerken kapı çalmış. Yerdeki süt kovalarından birini sağ eline almış. Üstündeki samanları sol eliyle silkeleye silkeleye ahırın dışına çıkmış. O yoğun hayvan ve tezek kokusundan kurtulunca çiçek kokulu temiz havayı ciğerlerine kadar çekmiş. Bahar gibi genişleyen gülümsemesiyle kapıya yönelmiş. Ayaklanıp yanına yaklaşan nenesine "Ben bakarım nenem, sen yorulma!" diye seslenmiş. "Hoş geldin Osman Amca!" diyerek açmış kapıyı ama geniş gülümsemesi daralmaya, bakışları donuklaşmaya başlamış. Elleri tutmaz olunca yerler süt gölüne dönmüş. Arkasından ağır aksak yaklaşan nenesinin ayakları bu göle saplanmış ne ileri ne de geri oynamış. Yaşlı kadının ağzı sımsıkı kapanmış, kaşları çatılmış. Gerim gerim gerilen yüzünden ötürü başını bir ağrı kaplamış.

Doğduğu kabuğu beğenmeyen, gözü yükseklerden başka bir şey görmeyen, özünü ve dahi insanlığını kaybettiğı gibi bulmaya da yeltenmeyen teyzesiymiş gelen. Bikes'in çocukluktan genç kızlığa yeni adım attığı sıralarda, annesinden üç yaş küçük teyzesi zengin bir gence sevdalanmış. Anasını, yeğenini hor görmeye, babasını parasızlıklarından ötürü her gün rencide etmeye başlamış. Küçük kızlarının nankörlüğüne dayanamayan Bikes'in dedesi, bir gün ahırda kalp krizi geçirerek ölmüş. O günden sonra iyice zıvanadan çıkan teyzesi, "Ben sizin gibi fakir yaşayamam!" diyerek kendi gönöl fakirliğini yanına alıp anasını ve yeğenini yalnız bırakarak arkasına bile bakmadan çekip gitmiş. Gidiş o gidiş... Bir daha ne haber alabilmişler ne de izine rastlayabilmişler. Tâ ki o güne kadar...

Masal bu ya! O anda hayat donmuş, kimse kımıldamaz, yelkovanla akrep hareket etmez olmuş. Bikes'in ruhu bedeninden kısa süreliğine ayrılıp kendisini çağıran Anka kuşunun sırtına konmuş. Az uçmuşlar uz uçmuşlar, ayları yılları aşip başka bir zamanda durmuşlar. Orada Bikes'in teyzesi, Bikes'in beş yaşındaki haline kızıyormuş:

"Seni sümüklü, ananla baban koydular başımıza, senden kurtulamayacak mıyım ben? Anan gibi sen de safın birisin. Herkes kandırıyor seni. Ne hakla benim kazandığım parayı sadaka olsun diye bir fakire verirsin? Onlar da çalışsın, kazansın. Ananı da sevmezdim, seni de sevmiyorum. Bir daha sakın eşyalarım dokunma!"

Bikes; boynu bükük, sessiz hıçkırıklarla avlunun bir köşesine büzülmüş, ağlamış. Nenesiyle dedesi koşmuşlar yanına. Dedesi; kızına karşılık verecek olmuş, kızı onu da susturacak seste laf etmiş. Biçare dede torununu bağrına basıp hanımına dönmüş: "Hanım, biz nerde hata ettik de bu kız böyle oldu? Şu yavrunun anası ne kadar merhametli ve sevgi dolu idiye, bu kız o kadar kin ve haset dolu. İki de bizim evladımız ama bu işe benim aklım ermiyor."

"Bilmiyorum ki bey. İkisine de hep helal süt içirdik, helal lokma yedirdik. Sevgimizle ve dualarımızla büyüttük. Bir gün olsun bilerek ayrımcılık yapmadık. Hatırlıyor musun, hep ablası gibi olsun istediye. Onun gibi konuşsun, onun gibi davransın, onun gibi giyinsin. Evin en küçüğü diye devamlı da nazladıye. Ondan mı böyle oldu ki? Ah bey, ahh! Her şey ana babanın elinde de değil ya. Kızın yüreğinde sevginin zerresi yoksa biz nasıl ekseydik?"

"Canparem!" demiş dede torununun gözlerinin içine bakarak şefkatle. "Biliyorum, nasıl ki şu bağı yarık toprağı yara bandı birleştiremez, senin yüreğindeki kırıkları da hiçbir söz iyileştiremez. Şunu unutma; annen öyle güzel yürekli bir insandı ki yerdeki karıncadan gökteki bulutlara kadar her şeyi severdi. En çok da yaratıcıyı. Senin de O'na layık bir kul olman için sürekli dua ederdi. Sen teyzene bakma. Allah'ın sözünden de çıkma!"

Bikes'in ruhu ağlayabilse ağlarmış ama ruhların ağladığı görülmüş şey değilmiş. Sevgi ve özlemle bakmış dedesine. Sonra Anka kuşuna sarılmış "Hadi gidelim!" dercesine. Bikes'in ruhunu, aldığı yere bırakan Anka kuşu, ansızın kaybolmuş geldiğı gibi. Bikes de kendine gelmiş duyunca gıcırdayan kapı sesini. İçeri mahcup adımlarla giren teyzesinde bir tuhafılık sezmiş. Acaba bu geliş hayır mıymış şer mıymış? Bahçe kedileri sütün başına üşüşürken, üçü de ne yapacağını bilmez halde kaplumbağa adımlarıyla ilerleyerek, kapı önündeki sedirin üstüne oturmuş. "Hayrolsun Asiye, bunca zamandan sonra?.." diye konuşmayı başlatan Bikes'in nenesinin cılız ve kırgın sesi duyulmuş. Neyi nasıl anlatacağını bilemeyen Asiye, yerdeki taşları sayan bakışlarını mahcup bir edayla kaldırarak annesinin yüzüne bakmış. Geçirmiş içinden; "Zaman, gül yürekli anneme nedense hiç acımamış."

“Ah anam, canım anam,
Cennet kokulu anam.
Ben ettim sen etme,
Sözümü balla kesme.
Bikes’i kırdım bilirim,
Babama özlem çekerim.
Sazım söyleye dursun,
Hikâyem Fizan’dan duyulsun...”

Yol boyunca kendisine eşlik eden kuşları da beraberinde getiren Asiye, en atik olan kuştan sazını getirmesini istemiş. Düşünmüş “söz” mü küçüğündü, “sus” mu, bilememiş Bikes ve lafa girmiş:

“Kalbimin kırıkları asla tamir olmasa da,
Yüreğimdeki yara ilelebet sızlasa da,
Dedemin hasreti ciğerimi dağlasa da,
“Af”sa dileğin, büyüklük bende kalsın.
Küçüğüm ben, sen benim anne yarımsın.”

Torununun; her şeye rağmen gösterdiği merhamet, nenenin gözlerini yaşartsa da kızının cefasının ve pişmanlığının sebebini öğrenmek niyetiyle sözü almış:

“Asiye... Asiye... diye sineme taş bağladım
Biricik babacığını kara toprakla dağladım,
Günlerce gecelerce kaderime ağladım,
Pişmanlıkla gelişine hayret edip şaşırdım,
Bize neden bunu reva gördüğünü hiç anlamadım.”

Derin bir hüznün denizinde boğulur gibi sesler çıkaran Asiye; başı yerde, diz çökmüş anasının ayak ucuna, öpmüş ellerini gözü yaşlı kadının. Sonra kuşun uzattığı sazı almış ve başlamış manileriyle derdini anlatmaya:

“Hayatın ağırlığını fakirlikten sansam da
Zengin olunca da yük hep kadının omzunda.
Karnın doyması için para lazım olsa da
İnsanlık parayla alınamazmış aslında.

Aşkımın peşinde ülke ülke dolaştım,
Milyonlarca kadınla sohbet edip tanıştım,
Günlerce gecelerce hayatlarına ağladım,
Aklımı başıma alıp, dönüp kendime baktım.

Yas tuttum küçük büyük tüm hatalarımın ardından,
Mutluluğu parada, adamda ve evlatta sandığımdan,
Zamanımı heba etmişim kalbimin sesini duymadan.
Gözlerinize bakmaya yüzüm kalmadı pişmanlıktan.

Başta her şey muhteşemdi, ben prenses, o prens...
Ama sevmeyi bilmeyen, hiç kimseyi sevemez.
Eşimden, evladımınan çektiğimi kimseler bilmez.
Gördüm ki değer bilmeyene değer verilmez.

Bir gün kendimi kapının önünde buldum,
Azıcık param, çantam ve de montum...
Evladımın nankörlüğüyle içten içe kahroldum,
Etme bulma dünyası, deyip baba ocağını tuttum.

Bunca geçen yılın hesabıdır söylediklerim,
Sizlerden af dilemeye hakkım yok bilirim,
Babamı geri getiremem ama bolca dua ederim,
Eğer kabul ederseniz evime dönmek isterim.”

Yarı üzgün yarı mutlu birbirlerine gülümsemişler nene torun. Sonra açıp kucaklarını bağrılarına basmışlar Asiye’yi. Biraz sitem biraz özlemle yâd etmişler yaşananları. Dedenin toprağının başında etmişler yatsıyı.

O günden sonra günler haftaları, aylar yılları kovalamış. Hiçbir şey eskisi gibi olmasa da kırıklar yapıştırılmış, kazanılan derslerle hayat yürünmeye devam edilmiş. Kuşlar, yıllara meydan okurcasına ahırın yanındaki ağacın dallarından hiç ayrılmamış, her sabah hâne halkını şarkılarıyla uyandırmış.

“İşte böyle çocuklar,” demiş hikâyeci hoca eteklerini toplarken. “Ben yaşlı bir kadını, benim gücüm yetmez tüm insanlara ulaşmaya ama siz bu hikâyeyi ulaştırabilirsiniz tüm dünyaya. Bundan böyle bu hikâye size emanet. Nerde kıymet bilmez birini görürseniz uçun yanına ve başlayın anlatmaya.”

Ağır aksak adımlarla peri sarayından çıkan bu hikâyeci hocaların Asiye olduğunu kimse bilmemiş. Bikes dışında. Bikes, bu peri sarayının baş perisiyle evli ve hikâyeyi dinleyen yarı peri, yarın insan çocukların annesiymiş. Gelecek güzel günleri bekleyerek el sallamış teyzesinin ardından.

SIKLAMENLER

SERPİL ÖZLEM UÇAR

Merhaba Azize;

Bu sana ilk mektubum. Nasıl olduğunu sormayacağım çünkü iyi olduğunu umuyorum. Eteklerin zil çalarken mutfağa koşup çay demlediğini hayal ediyorum. Dilinde benim bilmediğim eski bir Konya türküsü...Keşke söylemesen Azize!

Bu kış buralarda sert geçecek diyorlar. Oduncu Mehmet Abi'ye her sene olduğundan yarım ton fazla söyledim odunu. Önümüzdeki hafta pikabıyla getirip indirecek bahçe kapısının önüne. Aşağı sokakta oturan dayımdan rica ettim. Taşımak için yardıma geliriz, dedi. Bir başına olmak zor. Sahi İstanbul da buralar gibi soğuk mu?

Seninle konuşmayı çok istiyorum. Paylaşmak istediğim ne çok şey var! Mutfağımın balkonundaki sıklamenlerimle de her sabah konuşuyorum. En iyi dostum onlar. Beni sorarsan, pek iyi değilim bu sıra. Aynaya baktığımda gözlerimi buğulu görüyorum. Yüreğimse sanki ufacak bir çıtırtıya uçup gidecek bir kuş. Gönül yorgunluğumu çekmekte zorlanıyorum Azize.

Geçen akşam, yemeğimizi yedikten sonra bulaşıkları yıkarken içerden bir ses gelince ellerim köpüklü nasıl koştum bilsen. Yedi senedir bu haldeyim işte. Böyle kaygılı, diken üstünde. Yedi yıl önce çalıştığı şantiyede düşüp iki ayağını kırdığından beridir iyileşemedi babam. İki ciddi ameliyat geçirdi, kaç kez fizik tedavi gördü yine de düzelmedi. Eski gücüne kavuşsun diye çok çabaladım ama olmadı. "Annemin gidişi yıkamadıysa hiçbir şey babamı yıkamaz," derdim ama yıkıldı be Azize! O, bir seksen boyundaki iri yarı, sert mizaçlı adam; her gün yemeğini getirdiğim, lavaboya gitmesi için yardım ettiğim, her sabah uyanabilmesi için öyküler anlattığım küçük bir çocuk oldu. Önce, o benim babamdı; korktuğum, akıl sorduğum, rotamı belirlediğim, umut bildiğim. Şimdi ben onun annesi oldum. Sanki gece ağrıları daha çok artıyor. Belki bu hâli kendisine zor geldiğinden belki de ben üzölmeyeyim diye yastığa kapanıp inlediğini duydum birkaç kez. Yükünü kaldıramayıp, kendine bir şey yapar diye çok korkuyorum. Her ân yanında olmak istesem de nâfile. Gözümün önünden ayırmak istemiyorum onu. Çalıştığım marketten çıkışımda neredeyse koşarak eve varıyorum her akşam.

Hayat işte Azize. Karşımıza ne çıkar bilmiyoruz. Bir de Fadik'im var. Canım kardeşim. Doğuştan dilsiz, sesi çıkmaz. On iki yaşına bu sene bastı. Ama benim gözümde hâlâ annemin onu bırakıp gittiği yaşta. Öyle parlak altın sarısı saçları var ki; güneş gibi...

Okula başlayacağı zaman Füsün Abla gösterdi de öyle öğrendim. Her gün saçını farklı farklı örüyorum. Nasıl hoşuna gidiyor. Sesi çıkmıyor, ama ah bir gör, mutlu olunca gözlerinin içi nasıl gülüyor! Şöyle bir ağız dolusu kahkahasını duyabilsem. Geceleri korkuyor diye birkaç akşamdır koyun koyuna yatıyoruz abla kardeş. Ah Azize, bana abla dediğini bir işitsem!

Seninle ne çok dertleşesim varmış. Ne diyordum? Hah geçen akşam içerden ses gelince ellerim köpüklü bir koşmuşum salona. Babacığım ellerini yüzüne kapatmış nasıl da çocuk gibi ağlıyordu. Onu öyle gördüm ya, içim sızladı. Ellerimi önlüğe silip sımsıkı sarılıverdim orada.

“Ne zaman iyileşeceğim? Ne zaman ayağa kalkıp sizin için para kazanmaya başlayacağım? Seni böyle tek başına çabalarken görünce dayanamıyorum, yük oluyorum Elif,” diye sayıkladı durdu. Babası insana yük olur mu hiç? Azize onu böyle yaralı görmek beni çok üzüyor. Allah’tan Fadik odasındaydı, şahit olmadı yavrucağım babamın bu haline. Çünkü bilirim kızlar bu yaşta babasını hep kahraman olarak bilirler. Her sorusuna cevap verecek olan, her zorluğu kaldırabilen, hiç ağlamayan, hiç yıkılmayan, hep güçlü, hep dimdik adam: Baba.

Azize, büyümek dedikleri böyle bir şey olmalı. Görmeye boyumun yetmediği gerçekleri uzayıp büyüdüğüm için görür oldum. Ben de Fadik gibi bilirdim. Hâlbuki babam da bir insanmış, insan dediğinin kaldıramayacağı zorluklar da varmış, babalar da ağlar, onlar da yaralanırmış.

Ve cevabını kimsenin bilmediği sorular da varmış. Babaların bile...

Babam ne zaman iyileşecek?

Annem hiç mi merak etmedi bizi?

İnsan yaşı küçükken daha mı kolay tutunuyor umutlara?

Ya da zamanla tutunmak için daha güçlü, daha ikna edici sebepler mi gerekiyor?

Belki de büyüdükçe insan umut edebilmeye zor ikna oluyor.

Umut deyince...Aslında çocukluktan beri tutunduğum bir umudum oldu Azize. Balkona dizdiğim sıklamenlerimden, konsolun üstünde biriktirdiğim şiir kitaplarımdan başka bir umut...

Aynı mahallede beraber büyüdüğümüz, aynı okula yazıldığımız, çocukluğum, ilk aşkı, yaşam umudum Ali. Birbirimizi kelimelere ihtiyaç duymayacak denli iyi tanıyışımız, bir elmanın yarısı kadar benzer özelliklerimiz, hayatla mücadelemiz, onun babasını kaybedişi, benim annemin gidişi....

İş çıkışı buluştuğumuz pastanede hep kuracağımız yuvamız hakkında konuşurduk. Çalıştığı fabrikada yükselmişti. Fabrikanın İstanbul şubesi için terfi alabileceğinden heyecanla bahsederdi. O gün kapıyı çalıp, bana gel dediğinde, tutmak için yanıp tutuştuğum ellerini uzattığında, ela gözleri ıslak ıslak kirpiklerinin arasından bakıp da:

“Hadi, gel gidelim. Yuvamızı kuralım. Bu dünyanın derdi bitmez Elif’im. Yeni bir hayat kuralım,” dediğinde gidemedim. İçim deli gibi koşarken ona, ayaklarıma kalbim söz geçiremedi. Durdum, öylece durdum. Ben ki belki milyon kez zaten düşümde Ali ile evlenmişim, belki milyon kez onun dizine yatmanın, ellerini tutmanın hayalini kurmuştum. Belki milyon kez hayalimde ona yemekler yapmış işten dönüşünü pencerelerde beklemiştim. Seven bir insan daha başka ne isteyebilir ki Allah’tan?

Bir insan hem delice bir mutluluğu hem de çıldırtan bir üzüntüyü aynı anda hissedebilir mi? Azize hem gülmek istedim doyasıya hem de çok ağlamak. Hem avazım çıktığı kadar bağırmak hem de ona sımsıkı sarılmak ve bırakmamak. Ama sadece durdum. Kapımızın eşiğinde öylece durdum. Gözlerinin içine taa içine baktım. Son kez. Ne ağlayabildim ne güldüm. Sadece:

“Git,”dedim.” Git.”

Çocukluğumuz, oyunlarımız, küstüklerimiz, ona yazdığım mektuplar, bana aldığı bileklik, iş başvurusuna giderken onun için ettiğim dualar, sıklamen çiçeklerim, anılarımız, şiir kitaplarımız, en sevdiği tatlının sütlaç oluşu...Tüm bunlar tek bir anda tek bir kelimenin ifade ettikleri olabilir mi? Oldu işte, hepsini sığdırdım bir kelimeye.

Bunu da gördüm ya kalbimin bu denli paramparça olduğunu da gördüm ya yok Azize artık kolay ölmem ben. Bu acı da öldürmediyse canım çıkmaz öyle bir nefeste. Kim demişti, hangi şair? “Ölüm gibi bir şey oldu ama kimse ölmedi.”

Azize, ben orada çocukluğumun geçtiği iki katlı ahşap evin –çocukken oyun arasında belki bin kere çaldığım- o eski kapısında, işte orada o eski kapının eşiğinde çocukluğumdan beridir kurduğum tüm hayallere, beni ayakta tutan sebebime, Ali ile aynı yolda yürüme ihtimalime, mutlu olma ihtimalime...

Git, dedim.

Kalbim çığlık çığlığa ona koşmamı söylerken, ellerim uzattığı eline sımsıkı sarılmayı dilerken, gözlerinin elasına doyamamışken o kapıda öylece durup git, dedim.

...

Geçen gün Suzan ile çay bahçesinde laflarken, elinde getirip masa üstüne bıraktığı dergilerden birinde okumuştum. “Kadınlar her şeyi başarabilir.” yazıyordu. “Bir kadın isterse her şeyi başarabilir. Erkeklerden farkımız bu. Çok güçlüyüz, her şeyin üstesinden gelebiliriz.”

Başaramadığım her şey geldi aklıma Azize; okumayı çok sevdiğim halde annemin gidişiyle lise ikiden bırakmak zorunda kaldığım okulum, çiçekçi dükkanı açma hayalim, bütün doğal tedavileri araştırıp uygulamama rağmen iyileşmesini sağlayamadığım babacığının ayakları, Fadik’imin çıkmayan sesi, maharetli Füsun Abla’ya imrenerek başlayıp ferik pilavı haline getirdiğim aşurem, yarım bıraktığım dantelalarım ve Ali... Ali ile mutlu sonum olmasını başaramayışım... Sevdiğime, sevildiğime varmayı bile başaramadım işte.

Kadınım. Şimdi şu tahta kapıdan bir çıksam koşarak tüm sokakları geçip, şehir şehir keşfedecek, yol alacak güç var içimde. Kadınım. Bir kaldırıbilsem tanıdık tanımadık herkesin derdini taşıyasım var. Kadınım. Sanki içimde şu avcum kadar olan kalbim, bazı zamanlar büyüyor büyüyor dünyadaki tüm acıları hatta doğmamış bebeklerin sancılarını dahi içine alıverecek gibi oluyor. Var Azize. İçimde, beni yaratandan bir parça var, onun kudretinin yansıması. Anne değilim -ama çok isterdim Ali ile çocuğumuz olsun-bir annenin merhametinin genişliği var içimde, hissediyorum. Bakma sen görünüşüme, yaşıma da göstermediğimi söylüyorlar ama inan dünyanın yükünü şu omuzlarıma koysan kaldırıbilirim, taşıyabilirim.

Bilmem buralara gelmişliğin var mı, bilir misin? Konya’nın merkezine uzakta kayaların ardında etrafını ormanların sardığı bir ilçedir Taşkent’imiz. Bir tarafı dağlar bir tarafı yüksek ağaçlarla dolu ormanları vardır. Sanki bizi dış dünyadan koruyan, şehirden uzakta ayrı tutan. Kalbimi, bu yüksek ağaçlarla dolu ormanlara benzetiyorum. Tam içinde bir tohum var doğduğumdan beri taşıyıp durduğum, başına bir zarar gelmesin diye özenle koruduğum. Senin kalbinin içinde de olan. Füsun Abla’nın, Suzan’ın, Fadik’in hatta bizi bırakıp giden annemin. Annem sadece kalbindeki cevherin farkına varamadı, tohumunu koruyup büyütmeyi başaramadı. Evet, doğru Azize, bir kadın isterse her şeyi başarabilir. Azmiyle, çalışkanlığıyla, sabrıyla, gücüyle her şeyin üstesinden gelebilir, biliyorum. Ama beni Ali’den, babamdan diğer bütün erkeklerden ayıranın bu olduğunu sanmıyorum. Ufacık bir tohum farkımız. Kalplerimizin içindeki minik bir tohum. Öyle bir tohum ki dünyadaki dengeyi sağlayan, savaşları kavgaları, önyargıyı, nefreti bitiren, zalimi uysal eden. Öyle bir tohum ki beni büyüten babama analık yaptıran, öyle bir tohum babamı ve Fadik’imi ardımda bırakmayı göze alamayıp canımdan çok sevdiğime “Git,” dedirten. Öyle bir tohum ki seni bile anlayıp, bu mektubu sana yazmamı sağlayan.

Öyle bir tohum ki büyüyüp büyüyüp kalbimi vücudumu kaplayacak gibi geliyor. Sanki oturduğum yerden odaya, evime, bahçeye, dünyaya yayılacak gibi geliyor. Kadınım, hamurumda sevgi var, şefkat var. İnan içimdeki bu tohum büyüdüğü yapabildiklerime şaşıyorum. Gücüm her geçen gün beni şaşırtıyor.

Şimdi sen de kalbinin tohumuna iyi bak olur mu? Onunla ilgilen, her gün sula, farkında ol, ölmesine izin verme. Yeşermesini sağla. Zarar vermek isteyenler, kalbinde bir tohum olmasının zayıflığın olduğunu düşünecekler, alay edecekler. Sen aldırma. O senin gücün Azize. Seni, sen yapan, farklılığın. Onu her şartta koru, diren. Bir de Ali. Seni bana benzetmeye çalışıyormuş, öyle diyorlar. Çiçeklerle kitapları sevdirmeye uğraşıyormuş. İnsan, kendisi olmazsa mutlu olamaz ki. Sen kendin kal Azize. Toprağına iyi bak. Tohumun büyüyüp yeşerdikçe Ali'yi de saracak, birlikte büyüyeceksin. Onlara iyi bak Azize. İyi bak. Bu sana ilk mektubum, dedim ya Azize. Gönderilmeyen binlerce mektubun ilki olarak ölene dek benimle kalacak.

SİYAH BANT

HANİFE ARTAR YALÇIN

Acımasızca yumrukluyordu, nefes almadan, bütün gücüyle; biri bitmeden diğerini indiriyordu yerde yatan zavallı insan evladına. Merhamet duygusunun kırıntısı yoktu. Gözü dönmüş deyiminin canlı örneği idi, insanlığını çoktan kaybetmiş bu hasta ruhlu adam. Korkudan kimse yanaşamıyordu ikisine de. Öylece bekleyip, seyretmek olmazdı. Böyle giderse ambulansa değil, cenaze arabasına hacet olacaktı. Adam, kalabalığın sarf ettiği sözlerden birini duyunca hışımla döndü, karısını kendinden başka kimse itham edemezdi! Gözleri, sözün sahibini ararken ambulansın acı sesi duyuldu önce, arkasından polisin uyarıları. Akli başında biri, yaşanan korkunçluğu izlemek yerine haber vermiş olmalıydı. Aldığı darbelerden öleyazmış kadına, hemen müdahale edildi. Yüzü gözü ala boyanmış halde ambulansa bindirildi. Etrafa, kan kokusu yayılmıştı. Polisler elleri kelepçeli kocayı arabaya bindirirken, merakını giderememiş insanların ağzından, sonu ünlemle biten cümleler dökülüyordu.

Suzan, Babıali Yokuşu'ndaki bir yayınevinde aşçı olarak işe başlamıştı. Üç çocuğunu annesine emanet edip, rızkının peşine gidiyordu bir aydır. Anneciğinin emekli maaşı, Küçük Pazar'daki iki odalı fakirhanelerinin kirasına bile yetmediğinden çalışması şart olmuştu. Çalışma ortamı, kitap kokusu okuyamamış olmanın verdiği hüznü bir nebze de olsa ortadan kaldırıyordu. İş yeri eve yakın olduğundan yol parası da cebinde kalıyordu. Patronu, kalan yemekleri alabileceğini söylediğinde çok sevinmişti, akşam öğünü hazır oluyordu böylelikle. Akşama doğru, aldığı ilk maaşının sevinciyle yayınevinden çıktı. Hafif serinlemişti hava, meltem yüzünü okşuyordu. Az ilerdeki seyyar satıcıdan, en sütlüsünden beş tane mısır aldı. Yokuşu bitirip Cezeri Kasım Paşa Cami'nin önüne geldiğinde omzuna sertçe bir el dokundu. Arkasına dönmesiyle yüzüne şiddetli bir tokat indi. Sendeledi, toparlanmaya çalışırken ikinci tokadı yedi eski kocasından! Düşmesiyle, elindeki poşetin içinden mısırlar dağıldı etrafa. Karnına inen yumrukla nefesi kesildi, gözleri karardı, konuşmak istedi ama sesi çıkmadı. Bayılmıştı.

Kemal, bir işte dikiş tutturamamış, ayyaşın tekiydi. Evlenince düzelir ümidiyle baş göz etmişlerdi Suzan'la. Yalan yok sevmişlerdi birbirlerini. Gel gör ki sevgi karın doyurmuyor, biriken faturaları ödemiordu. Cicim ayları çabuk bitmişti. Kemal' in eve ayık geldiği günler yok gibiydi. İkiz kız bebekleri bile eve bağlayamamıştı onu. Suzan, üçüncü çocuğuna hamileyken ilk tokadını yemişti kocasından. Bu evliliğin daha fazla yürümeyeceğini biliyordu fakat çocuklarının hatırına sabrediyordu kadıncağzı. Bir gece kendi gibi sarhoş arkadaşlarını eve getirmişti Kemal. Karısına da kucağında yaşına bile girmemiş bebeğiyle hizmet ettirmişti. Sabah ayılıp da komodinin üzerindeki notu görünce deliye dönmüştü. Suzan, annesinin evine gitmişti; boşanmak istediğini yazmıştı notunda. O günden sonra Suzan, eve dönmemişti. Kemal'de her fırsatta af dileyip barışmak istemiş ama karısını ikna edememişti.

Şiddetli geçimsizlikten boşanmışlardı. Kemal, boşanmayı sindirememiş Suzan'ı hâlâ karısı gibi görüyordu. Suza'nın işe başladığını duymuştu bir gün evvel, adresi de bulup öfkeyle Babıali Yokuşu'nun yolunu tutmuştu. "Kemal'in karısı iş bulmuş, çalışıyormuş," dedirtmezdi kimseye. Şimdi kendi nezarete, Suzan hastanedeydi. Hırsını almıştı almasına ama üç çocuğunun annesini de sonsuza kadar kaybetmişti. Kim olsa böyle aşağılık bir adamı affetmezdi asla.

Ertesi gün gazetelerin üçüncü sayfasında çıkmıştı Suzan ile Kemal' in haberi. İsimleri gizlenmiş S.A, K.A, diye bahsediliyorlardı. Gözleri siyah bir bantla kapatılmıştı ikisinin de. Hastane odasında haberi okuyanlardan biri de Suzan'dı. Hem vücudu hem kalbi yaralı bu kadın, gözlerinden yaşlar akarken düşündü. Gazeteye çıkmayan ama her gün şiddete maruz kalan kadınların akıbeti ne olacaktı? Gözlere kapatılan bant, kadınlara yapılan ayıbı gizlemeye yetecek miydi?

GERÇEĞİN RÜYASI, RÜYANIN GERÇEĞİ

ESMA BEYZA GÜLEÇ

Bir rüya olsaydı bu yaşananlar; uyanır uyanmaz gördükleri korkulu düşü akar suya anlatır, mavi göğge, uçan kuşlara baka baka içlerindeki bunaltıyı savurup atarlardı. Hayra yorulacak rüyalardan olsa dem bitene dek tazelenen çaylar eşliğinde enine boyuna konuşurlardı. Ama rüya değildi olanlar... Gerçek miydi? O da değildi. Mahalleli yaşananlara ne rüya diyebilirdi ne de gerçek. Ne olduğunu en iyi bizim dervişler bilirdi ama onlar da şimdilik ortalıkta görünmüyorlardı. Sisli bir bozkırda yollarını kaybetmişlerdi nereden geldiğini bilemedikleri bir çocuğun mihmandarlığında bizim dervişler bakalım hikâyenin neresinde yetişebileceklerdi.

Gerçekliğe sığmayan garipliklerin başrolündeki ev, mahallenin yokuşlu sokağının en başındaydı. İki yana dizilmiş diğer binaların hepsinden görülebilirdi. Ev oranın kalbi, etrafına hayat veren bir parçaydı sanki. Bir yürek gibi her atımında değişen, akla hayale gelmedik şekillere bürünen evde bir kadınla iki çocuğu yaşırdı. Herkes severdi anne ve iki çocuğunu. Kimi doğurup büyötmeye cesaret edemediğı çocuğunun yerine koyardı kimi hasret kaldığı evladının yerine. Kimi de neden küstüğünü çoktan unuttuğı kardeşine eş tutardı.

Sadece o mahalledekilerin şahit olduğı gariplikler, tıpkı rüyalar gibi o anda gayet makul gelirdi. “Böyle bir şey nasıl mümkün olabilir?” diye kimse sorgulamazdı. Evlerine çekildiklerinde başlarından geçenlere kendileri de inanamazlardı. O yüzden birbirini tekrarlamayan bu değişimleri kimselere anlatmazlardı. Anlatsalar kimi inandırabilirlerdi ki?

Mesela bir sabah kırlangıç sürüsünün kanat seslerine uyanırlardı. Pencereye koşup baktıklarında evin yerinde yelken bezleri gerilmiş kanatları rüzgarda dönen bir yel değirmeniyle karşılaşırlardı. Sonra bu normal bir şeymiş gibi odalarını, sofalarını dolaşıp; sırtlarında, kucaklarında bohçalar çuvallarla değirmene yönelirlerdi. Olanlara hiç şaşırmadan değirmenin kapısında beklerken bulurlardı kendilerini. Değirmende ne öğöteceklerine dair bir sohbet başlardı. Biri “Ne zamandır böyle bir fırsatı bekliyordum,” deyip yıllardır içinde biriken hayal kırıklıklarını öğötüp kurtulacağını anlatırdı hevesle. Diğeri de “Koca bir taşla döndü, katılaştı oğlumun merhameti. Çocukluğundaki gibi yumuşacık un kıvamına gelene kadar öğöteceğim,” derdi elindekini göstererek. Bunun için ne kadar uğraşması gerektiğini sorardı kendinden yaşlılara. Bir başkası da sadece onda olan benzersiz cesaretini değirmen taşında biraz kırıntılıyıp çoluk çocuğuna dağıtmak isterdi. Korkusuzluk hayatta kalmak için tek çareymiş gibi görünürdü ona zira. Bu tuhaf istekler sırası uzar giderdi.

Başka bir gün çınar yapraklarının hışırtısı sarardı mahalleyi tan yeri ağarırken. Mahalleli bir bakardı o güne dek görmedikleri büyüklükte bir ağaç peydah olmuş evin yerinde. Gövdesinden döne döne yukarıya uzanan, gür yaprakların arasından nereye gittiğı belirsiz bir merdiven... Ulu ağacın her bir dalında ahşap kokusu sinmiş şirin birer oda. Üstelik odalar mahallelinin hepsine yetecek sayıda.

Kim, hangi odaya gireceğini; hangi yarım kalmış hayalini tamamlayacağını bilir, merdivenleri tırmanırdı hemencecik. Müzik aletleriyle dolu odayı eliyle koymuş gibi bulan birisi boş verdiği için körelen yeteneğiyle besteler yapmaya başladılar. Çok uzakta kalmış melodileriyle sarmaş dolaş olurdu. Diğer çocukluğunda, çam ağacının kabuklarından yonttuğu teknelerin daha da güzelini tasarlayacağı marangozhaneye adım atardı. Keski aletleriyle son şeklini verdiği Venedik kalyonunun cilasını atarken bakmaya doyamazdı eserine. Hepsini de anneyle çocuklarına seslenir; gelip görmelerini, sevinçlerini paylaşmalarını isterlerdi. Odadan odaya koşardı kadın etekleri uçuşarak.

Ev bazı günler koca bir malikaneye dönüşürdü. Kapısında atlar arabalar seyisler uşaklar... Sarmaşık güllerle çevrili bahçe kapısından içeri uzanan yol boyunca manolya ağaçları... Pembe beyaz iri çiçeklerin nefis kokuları en kederli insanın bile derdini bir süreliğine unuttururdu. Kuşların cıvıltılarını dinlemekten evin içine girmeyi akıl edemezdi gelenler. Böyle zamanlarda mahalleli, anne ve çocuklarını yalnız bırakmayacakları için sevinirdi. Kimi, gümüş tepsiler, çatal kaşık takımları, çeşit çeşit reçeller, sıcacık dumanı üstünde ekmeklerle donatılmış kahvaltı masasına yetişirdi; sofraların asıl tadı olan hoş sohbetlere daldılar. Kimi öğleyin kimi de ikindiye yakın koşar gelirdi. Bu şenlikli günler evden gelen çatırtılarla sona ererdi. Mahalleli, anne ve çocuklarını arkalarında bırakmaya yürekleri elvermese de telaşla bahçeyi terk ederlerdi. Ne çiçeklerin kokusu ne kuşların nağmeleri tutamazdı onları. Hava kararırken masal diyarını andıran o ev sadece anne ve çocuklarının sığacağı bir kulübeye dönüşürdü. Paslı çivilerin, kararmış tahtaları zar zor tuttuğu esen yelle gıcırdayan hüzün taşan daracık bir kulübeye.

Gece endişeli gözlerle eve bakanların her biri değişik şeyler görürdü. Bazısı kopkoyu karanlıklar içinde engin bir deniz seyrederdi. Öyle bir deniz ki hemen üzerinde yükselen gökyüzünün karanlığında simsiyah dalgalar art arda çarpmakta. Sanki o dipsiz denizin içindeymiş de oradan kurtulmak istermiş gibi uzattığı elini bile göremez, kesif karanlıkta nefessiz kalırdı. Kurtulmak için haykıran birinin çığlıklarını duyardı. Sonra anlardı ki o haykırışlar Hak'tan uzaklaşmış yüreğinden kopup gelmekte. * Dehşetle titrerdi.

Bazısı da gece karanlığında eve baktığında küçük bir pencere içinde rüzgardan korunmuş bir kandil görürdü. Öyle bir kandil ki ışığı sanki inci parlaklığında bir yıldız, gecenin siyahını nuruyla pırıl pırıl aydınlatmakta. **Kendini alamaz, o ışığa bakarak içi huzurla dolu sabahı ederdi.

Ne bir yorgunluk ne de bir uykusuzluk hissederdi.

Eve sadece kendilerinin sığabildiği o günlerde anne bilirdi ki kalbini neyle meşgul ederse darlığına yalnızca o genişlik verir. Çocuklarının ellerini sıkı sıkı tutar Yüce Yaradan'a sığınır. Derken her şeyin bitip geçip gitmesi gibi onları sıktıkça sıkı karanlık da biter, ev yine başka bir hâle bürünürdü. Mahallede zaman, varlık ve darlığın bilinmez aralıklarda değişmesiyle geçip giderken bu bilinmezliğe dayanacak güç bulamadı kadın, günün birinde. Yaşadıklarından şikayetçi değildi. Ona takdir edilmiş dünya imtihanı zorlu olsa da katlanırdı. Ama herkesin tükendiği ân olduğu gibi, onun da tükendiği ân gelip çatmıştı. Çocuklarının elini hiç bırakmadan tüm kalbiyle orada olmamayı diledi. Dilekler de duadır neticede. Kabul oldu. Yer sarsılmaya başladı gecenin bir yarısında. Kulübe küçüklüğündeki ev toprağın derinliklerine doğru genişledi.

Kadın açılan boşlukta kum zerreciklerinin arasında aşağıya düşerken “Rabbim,” dedi “boşluğa düşmek ne berbat bir şeymiş anladım. “Elim kolum bağlandı dilim lal oldu. Beni ancak sen duyarsın. Tamam olmamış dünya sınavından sana sığınırım, acele edilmiş duadan sana sığınırım.” Doğru sığınağa münacaatla, düşüşü sona eriverdi. Hiç bilmediği bir yerde buldu kadın kendini. Boşlukta yuvarlanırken ellerinden kayıp giden çocuklarını göremedi yakınında. İssızlığın ortasında, kum tepelerinin arasında koşarak aramaya başladı. O, dileğinin yanlışlığından pişman, çocuklarını kaybetmekten perişan, kan ter içinde aramaya devam ededursun sabahın ilk ışıklarıyla kapılarını açan mahalleli evin yerinde sapsarı bir kum yığını gördü. Ev yok, anne yok, çocuklar yok. Herkes toplanıp ellerini semaya açtı. En içten duaları onlar için etmeye başladılar. Sözcükleri farklıydı ama niyetleri aynıydı hepsinin. “Gittikleri yerde birbirlerinden ayrılmasınlar, bir daha darlık sıkıntı yaşamassınlar. “Dualar, gözyaşlarına karışıp yükseldi. Her dua sahibini arar eninde sonunda bulur. Böylece bambaşka yerdeki anneye ulaştılar. Anne kısılmış sesiyle çocuklarına seslenirken birini nihayet duyuyordu. Bulduğunda sanki yüzyıldır kayıpmış gibi sımsıkı sarıldı. Diğer ciğerparesini aramaya hazırlandı. Ama nereye gidebilir, kim yol gösterirdi hiç bilmediği bu diyarda? “Kimse olmasa da ben kimsesiz değilim ki!” diye mırıldandı kendi kendine. “Beni yaratan elbet yolumu gösterir.” * Çaresiz bırakmaz.” Bir sükûnet geldi yüreğine, endişeden kuruyan diline bir serinlik, koşmaktan yorulmuş ayaklarına bir derman, ruhuna bir ferahlık... Ellerini açıp uzun uzun dualar etti.

İleriden üç kişi belirdi. Bir de baktı ki bizim dervişler Zu ve Ze; aralarında sevimli bir çocuk, konuşa konuşa bu tarafa gelmekteler. Kadın şükrünü ömrü boyunca eda edemeyeceği bu ânı, aldı kalbinin en derin köşesine yerleştirdi. İki yavrusunu da hasretle bağrına bastı. Bozkırın tozu toprağı üzerlerine sinmiş Zu ve Ze, oturup seyrettiler bu sahneyi mutlulukla. Laf aramızda biraz da kafalarını dinlemekten memnundular. Bozkırdan bu topraklara kadar onlara rehberlik eden çocuğun hem öğrettiklerinden hem de hareketliliğinden anvale olmuşlardı bir parça. Hasret gideren anne minnetle baktı dervişlere. Her şeyi anlattı sırasıyla. Sonra dedi ki “Ben bu yaşananların bir adı olmasını önemsemem hiç lakin mahalleli tüm bu olanlara bir ad konduramaz merak eder dururlardı. Söyleyin dervişler nedir bu yaşananlar?” Zu ve Ze düşündüler biraz “Bence bu gerçeğin rüyası dedi,” Zu. Ze ise “Hayır bence bu, rüyanın gerçeğidir,” diye kestirip attı.

İşte o günden sonra dilden dile dolaşan evin hikâyesinin ismi, kimine göre Gerçeğin Rüyası kimine göre Rüyanın Gerçeği olmuş. Öyküyü her dinleyen, anne ve çocuklarında ya da mahallelide kendilerinden bir parça bulmuş.

*Nur suresi 40. ayet

**Nur Suresi 35. ayet

*Şuara Suresi 78. ayet

AYŞE ALTINTAŞ İLE

SÖYLEŞİ

YOKLUK PENCERESİNDEN KÂİNATA BAKAN ŞAİR BİR YÜREK

1978 Mersin doğumlu şair ve yazar Ayşe Altıntaş, sosyoloji mezunu olup dört çocuk annesidir. Şimdiye kadar Şiar, Ketebe, Piyan, Mahfel, Telmih, İkrar, Zarif Edebiyat, Dilhâne gibi dergilerde yazıları ve şiirleri yayımlandı. Ama edebiyat dünyası onu daha çok Yedi İklim ve Hece dergisindeki yazdıklarıyla tanıdı. Ayasofya ve Genç dergi de yazarın son dönemde katkı sağladığı yayınlardan. Kendisiyle yeni yayımlanmış olan ilk şiir kitabı Yokluğun Eskimeden ve şair gönlü üzerine bir sohbet gerçekleştirdik. Buyurun efendim...

**"Nur içinde yatsın sebepsiz hüzün
Sokak başlarını tutsun sevinçler
Akşamüstlerini dizip pencere önüne
Kuş seslerini doldur odanın içine
Baharı bekleyen dalların çiçeklensin
İlk cemre düşmüş gibi sevinçli
ikindilerde"***

Öncelikle bir şair/yazar olarak cümlelerinizle kendinizi nasıl tanımlarsınız?

Hiç bitmeyen bir heyecanla, durmadan koşuyorum. Ben dursam dünya da duracak gibi. Bu yüzden hep yeni yollar çiziyorum kendime. Eylemsiz kalmanın insanı yavaş yavaş öldürdüğüne inanıyorum. Yaşıyorsak yaşadığımıza dair bir iz bırakmamız gerekiyor. Sürekli çabalıyorum bu sebeple.

Yazma yolculuğunuzu bizlerle paylaşır mısınız? Şiirin bu yolculukta sizin için anlamı nedir?

Kendimi bildim bileli şiir yazıyorum. Kim olduğum bilgisiyle, niçin şiir yazdığım arasında doğrudan bir ilgi var. Hâliyle şiir; uzaktaki yakınım, yakındaki uzağım olur. Bizim kendimize dair bilgimiz ne kadarsa şiirden anladığımız da o kadardır. Çünkü şiirin hem şuurla hem de eylemle kurduğu varoluşsal rabitanın merkezinde, kendimizi bilme kaygısı yatmaktadır. Buna biz “arayış” diyoruz. Arayış kelimesinin çağrıştırdığı bütün anlamları kendi özgül ağırlıklarıyla tartmak zorundayız. Yani kendimizi şiirle, anlamla ve arayışla tartmak... Sezai Karakoç, “Şair nedir? Kelimedeki hayatı bulandır,” der.

Şiirlerinizde umut, maneviyat, geçmişe özlem, toplumsal sorunlara dikkat çekme ve güçlü inancınız okura yansıyor.Şairlerin toplum içerisinde duyarlı ve sorumluluk sahibi olmaları gerektiğini düşünüyor musunuz? Eğer böyleyse, yazarken üzerinizde baskı hissediyor musunuz?

Manipülasyon çağındayız malumunuz. Televizyon, bilgisayar, telefon gibi teknolojik aygıtların tamamı insanları oyalamak ve uyutmak için çalışıyor. Ne yazık ki toplumun da bu durumdan bir şikâyeti yok. Gerçeklerle yüzleşmek, zorluklarla mücadele etmektense bir şeylerle oyalanmayı ve uyumayı tercih ediyoruz. Uyutmak isteyenlerle uyumak isteyenler arasında gizli bir anlaşma imzalanmış gibi adeta.

İnsanı insan yapan en önemli hasletlerden biri sorumluluk sahibi olmasıdır. Kendinizi sorumlu hissederseniz, eyleme geçersiniz. İnsani bir vazifedir bu. Hele ki düşünen ve eser veren biriyseniz sorumluluğunuz daha da artar. Onlarca sorunun olduğu, insanların ve toplumun yozlaştığı bir dünyada hakikati dillendirmek ve çözüm yolu bulmaktan kaçılırsa bir yazar(şair), hem kendisine hem topluma hem de insanlığa ihanet ediyor demektir. Her zaman her yerde insan olmanın, insan kalmanın yollarını aramak zorundayız. Şair ve yazarlar da eserlerini bu mesuliyet duygusuyla yazmak zorundadır. Elbette ben de bu mesuliyet duygusuyla yazanlardanım.

Hangi eserinizin sizde yeri başkadır? Manevi tatmin duygusuna en çok yaklaştığınız şiiri yazdınız mı?

Birkaç şiirimin yeri bende başkadır. Bunlar arasında ilk aklıma gelenler: Yedi iklim dergisinde ilk çıkan şiirim, “Adın Gülçehre” ve kitabıma adını verdiğim “Yokluğun Eskimeden”dir. Manevi tatmin duygusuna yaklaştığım bir şiirim henüz olmadı. Sanki hiç olmayacak gibi. Dünyaya bulmak için değil de aramak için gelmişiz gibi. Yeryüzü bir gurbet mahşeri ve belki de bize sılamızı hatırlatacak bir söz, bir işaret arıyoruz. Kitaplarda, kelimelerde arayıp durduğumuz şey de bu sanki. Belki ne aradığımızı dahi bilmiyoruz.

İlk kitabınız Yokluğun Eskimeden Hece Yayınları’ndan çıkarak raflardaki yerini aldı. Tüm kalbimizle tebrik ediyoruz, okuru bol olsun. Neler hissediyorsunuz? Uzun yıllardır dergilerde yazan biri olarak eserlerinizin bu kez kendi kitabınızda yayınlanarak okurla buluşması hissini nasıl tanımlarsınız?

Teşekkür ediyorum. Emek verdiğim eserlerin derlenip toplanması, ciltlenip bir kitap hâline getirilmesi elbette çok mutlu etti beni. Doğumundan bu yana büyütüp emek verdiğin belli bir yaşa gelince de mürüvvetini gördüğün çocuğun gibi. Hem tarifsiz bir mutluluk hem de hüzünlü bir sevinç.

Yazmaya gayretle, disiplinle bir mesai harcıyorsunuz. Bu durum özenli dizelerinizde belli ediyor kendini. Elbette o derin şiirlerin masa başında birkaç saatte yazılmasının mümkün olmadığını biliyoruz. Şair bir ruhla yaşama bakmak, daha derin bir pencereden çevreyi gözlemlemek nasıl bir duygu, biraz anlatır mısınız?

Bana göre şair, sırtında binlerce ton yükü taşıyandır. Her insanın sorumluluklarından dolayı yükleri vardır fakat şairinki kendi seçimidir diyebiliriz. Hakikati arayan insanın aldığı sorumluluktur bu.

İnsanlar seçimlerine göre yaşar hayatını. Kimi sırtında odun taşır, kiminin yükü ilmidir. Kiminin ki ise eziyetinden başka hiçbir işe yaramayan koca bir kamburdur.

Şair içine doğduğu anlamsız hayatı anlamlandırma çabası içinde olandır. Toplumun insan aklıyla geliştirdiği sisteme karşı tavrıdır belki de şiiri.

Esasen yeryüzünde tanımlanmış bir amaçla bulunmaktan mütevelli sancılarının, zamanıyla çatışması, şairi idealin olmasa da gerçekliğin dönüştürücü öznesi olmaya zorlar. Çünkü şiirle inşa edilen bir form estetik bir güzellik ve inceliği de peşin peşin ortaya koymayı amaçlar.

Ortalama hayat tarzının şairi sınırlama eğilimi, onda hayatın bizatihi kendisine ve sistemsel getirilerine karşı bir zorlanmanın psikolojik kırılmalarını ortaya çıkarır. Hayatın önüne çıkardıklarıyla yüzleşme şekli, onu evvelemirde kendini tanıma ve tanımlamaya götürür. Bu yolculuk şairin şahsi tekamül evrelerini bir bir yaşamasına zorunluluk getirir. Bu en başta insanın kişisel gelişimidir.

Kitabınızın çıktığı zamanda, ülkemizi derinden sarsan deprem afetini yaşadık. Bu kadar özel bir heyecanı yaşadığınız dönemde büyük bir acıya şahitlik ediyor olmak şair gönlünüze ne hissettirdi?

Ülkemizde yaşayan her insan gibi derin bir üzüntüyle sarsıldım. Bu büyük afet her eve, her gönle bir ateş düşürdü. İnanılması güç tecellilerle karşı karşıya bıraktı hepimizi. Özellikle ilk günlerin bölgedeki gerçekliği kalp yakan, akli dumura uğratan cinstendi. Sanki “Küçük kıyamet” koptu, yeryüzü herkese dar geldi. Acizliğimi bu denli hissettiğim başka bir dönem hatırlamıyorum. Kitabımın çıkmasını büyük bir heyecanla beklemiş olsam da sevincimi elbette ki doyasıya yaşayamadım. Bunun hiçbir önemi de yoktu. Hiçbir şey eskisi gibi olmayacak dediğimiz günlerden geçtik. Aylar geçti hâlâ ilk günkü gibi acısı taze olan insanlarımız var.

Dünya böyle bir yer işte. Sevinçler, üzüntüler hep iç içe.

Sizi en çok etkileyen Türk ve yabancı şair/ yazarları sorsak cevabınız ne olur?

İlk aklıma gelenler: Necip Fazıl Kısakürek, Mehmet Akif Ersoy, Turgut Uyar ve Sezai Karakoç'tur. Batı edebiyatından ise; Stéphane Mallarmé, Rainer Maria Rilke, Pablo Neruda'yı sayabilirim.

Biliyorsunuz dergimiz her ay bir dosya konusu üzerinde duruyor ve bu ayınki “kadın”. Bu bağlamda size edebiyat dünyasında kadın olmakla ilgili neler düşündüğünüzü sormak isterim. Edebiyatta kadın bakış açısı neler kazandırır ve günümüzdeki kadın yazarlarımız ve eserleri yeterli midir? Ayrıca kadın şair olmanın getirdiği zorluklar var mıdır, varsa bunları yaşıyor musunuz?

Kadın bakış açısı edebiyata doğası gereği duygu dolu incelikli bir bakış ve zarafet katar. Dergilerde rastladığımız şiirlerde, aynı konudaki biri kadın diğeri erkek iki şairin şiirini kıyasladığımızda bunu açıkça görebiliriz. Edebiyatta kadın yazar ve şairlerin sayısı maalesef yeterli değil. Bunun sebebinin kadınların kendine ayıracak vakitlerinin fazla olmamasıyla ilgili olduğunu düşünüyorum. Diğer kadın yazarların bu mecrada çok zorlandıklarını ve ikinci plana atıldıkları söylemlerini çokça duyuyorum. Fakat ben böyle bir durum yaşamadım. Biraz beklentiyle alakalı galiba. Edebiyat benim için zevk aldığım bir uğraş diyebilirim. Dolayısıyla beklentim de çok yüksek değil.

Son olarak klasik olan sorumuzla söyleşiyi tamamlayalım müsaadenizle? Hayattaki küpeşteniz nedir?

Hayattaki küpeştem ne olursa olsun bizi bize bırakmayan Rabb'ime olan inancımdır. Dâvetimizi kabul ettiğiniz ve içtenlikle sorularımızı cevaplandırduğınız için çok teşekkür ediyoruz. Yolunuz açık, kaleminiz daim olsun.

Sağ olasınız. Bu güzel söyleşi için size ve Küpeşte dergisine emek veren herkese çok teşekkür ediyorum. Yayın hayatınızda başarılar diliyorum.

SÖYLEŞİ; SERPİL ÖZLEM UÇAR